
ARTYKUŁY

BRONISŁAW BRZOZOWSKI
Uniwersytet Rolniczy w Krakowie

ROLA SAMORZĄDU W WIELOFUNKCYJNYM ROZWOJU GMIN W WARUNKACH ROZDROBNIONEJ STRUKTURY AGRARNEJ

Nadesłany 01.04.2015 Zaakceptowany do druku 26.05.2015

1. Wstęp

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich jest współczesnym wyzwaniem czasu. Odnosi się to szczególnie do południowej Polski, gdzie duży odsetek ludności mieszka na wsi, a rozdrobnienie gospodarstw jest stosunkowo duże. Model rolnictwa zakładający na wsi wyłącznie produkcję rolniczą, nie może funkcjonować w gospodarce rynkowej. Oznacza to, że dotychczasowa funkcja produkcji rolniczej powinna być i jest uzupełniana innymi funkcjami w zakresie przetwórstwa, usług dla lokalnej ludności, rzemiosła itp. Rolnictwo spełnia więc nie tylko zadania produkcyjne, lecz także usługowe na rzecz społeczeństwa i państwa.

Wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, wsi, rolnictwa nie jest zjawiskiem izolowanym, samym w sobie, lecz integralną częścią składową rozwoju społeczno-gospodarczego. Jest uzależniony od koniunktury gospodarczej oraz różnorodnie ukształtowanych uwarunkowań demograficznych, ekonomicznych, organizacyjnych i prawno-instytucjonalnych. Sam z kolei stanowi siłę napędową rozwoju gospodarki regionu, a w konsekwencji i kraju. Jest on także sposobem efektywnego wdrażania idei zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, polegającym na dywersyfikacji działalności społeczno-ekonomicznej wsi [Roszkowska-Mądra 2013].

Rozwój pozarolniczych kierunków działalności idzie w parze z przedsiębiorczością, gdyż na terenach wiejskich i w małych miastach podstawowymi jednostkami gospodarczymi są drobne firmy (mikro i małe przedsiębiorstwa). Przed-

siębiorcze działanie zależy głównie od jednostkowej pomysłowości, wyobraźni, odwagi, umiejętności organizacyjnych i wiedzy z zakresu prowadzenia biznesu. Indywidualizm jest podstawą rozwoju przedsiębiorczości [Halamska 2002]. Przedsiębiorczość to cecha jednostek ludzkich polegająca na skłonności do podejmowania nowych działań – ulepszania istniejących elementów środowiska i na aktywnej postawie wobec otaczającej tę jednostkę rzeczywistości.

Wielokierunkowa działalność w połączeniu z infrastrukturą obszaru i systemem zabudowy tworzy zagospodarowanie terenu w środowisku przyrodniczym, charakterystycznym dla konkretnej gminy (Wiatrak 1988). W gminach Polski południowo-wschodniej, gdzie istnieje duże rozdrobnienie gospodarstw, a także znacząca liczba bezrobotnych na wsi i utajone bezrobocie w rolnictwie a w konsekwencji dochodowość gospodarstw domowych jest relatywnie niska, koniecznością jest realizacja dwóch równoległych procesów zmierzających do;

- modernizacji rolnictwa w celu poprawienia struktury agrarnej i społeczno-zawodowej oraz zwiększenia konkurencyjności rolnictwa,
- wielofunkcyjnego rozwoju wsi, który umożliwi odpływ ludności rolniczej do zawodów pozarolniczych z jednoczesnym rozwojem społecznej i technicznej infrastruktury.

Tak więc rozwój pozarolniczej przedsiębiorczości stwarza możliwość absorpcji istniejących nadwyżek siły roboczej, pobudza rozwój kapitału ludzkiego, otwiera społeczność wiejską na nowe kierunki aktywności gospodarczej, przysparza jej dodatkowych lub alternatywnych źródeł dochodów, a w konsekwencji przyczynia się do podniesienia poziomu życia mieszkańców obszarów wiejskich [Kałuża 2011].

2. Zadania samorządu gmin wspierające rozwój przedsiębiorczości

Jednostką funkcjonującą na najniższym szczeblu samorządu terytorialnego jest gmina, która jest wspólnotą tworzącą system funkcjonalno-przestrzenny składający się z kilku podsystemów, takich jak; społeczność lokalna, zagospodarowanie przestrzenne, pełnione funkcje, środowisko przyrodnicze. Władze gminy powinny wykazywać dużą aktywność w kreowaniu działań mających na celu wszechstronne zaspokojenie potrzeb swoich mieszkańców, w tym we wspieraniu aktywności gospodarczej. Pomoc urzędu gminy w rozwoju przedsiębiorczości, a w konsekwencji wspieraniu wielofunkcyjności na terenie swojego oddziaływania powinna być oparta na dokładnym rozpoznaniu problemów z jakimi borykają się przedsiębiorcy [Kłodziński 2010].

Do czynników sprzyjających rozwojowi przedsiębiorczości w gminie w Encyklopedii Agrobiznesu (1998) zaliczono;

- intensywność rozwoju otoczenia i możliwość otrzymania przez gminę ze-wnętrznego impulsu rozwojowego,
- postawę i zaangażowanie lokalnych władz,
- posiadanie kapitału i osobistych predyspozycji poszczególnych osób do by-cia przedsiębiorcą,
- poziom infrastruktury technicznej, społecznej i organizacyjnej,
- stabilną politykę fiskalną państwa.

Innym czynnikiem wspierania endogennych zasobów rozwojowych jest budo-wanie systemów wspierania lokalnej innowacyjności i kapitału ludzkiego. Wynika to z konstatacji o podstawowym znaczeniu kwalifikacji i umiejętności zawodo-wych dla rozwijania firm, i tworzenia miejsc pracy. Na rolę kapitału społecznego i ludzkiego jako ważnego czynnika endogenicznego w rozwoju lokalnym w ostat-nim czasie zwraca się szczególną uwagę [Będzik 2013].

Nie na wszystkie powyżej wymienione czynniki władze gminy mają wpływ, mogą jednak swoimi działaniami łagodzić negatywne skutki decyzji innych pod-miotów oraz tworzyć przesłanki rozwoju przedsiębiorczości przez rozwój infra-struktury, systemu edukacji, poradnictwa zawodowego, w ramach którego kształ-ci się młodzież do podejmowania pracy w różnych zawodach. Ponadto, program przestrzennego zagospodarowania gminy, powinien stwarzać korzystne warunki do podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych przez podmioty gospodarcze. Władze samorządowe, prowadząc politykę rozwoju lokalnego, oddziałują bez-pośrednio i pośrednio na strukturę, tempo i kierunki ewolucji zlokalizowanych już, bądź potencjalnych podmiotów gospodarczych. Warunkiem skutecznego zarządzania rozwojem lokalnym jest z jednej strony identyfikacja szans i możli-wości, a także potencjalnych zagrożeń, z drugiej zaś kompleksowe oddziaływanie władzy na społeczność, gospodarkę, przestrzeń i ekosystem w celu tworzenia wa-runków stymulujących wykorzystanie szans i ograniczeń rozwoju. Działania te powinny być oparte na partnerstwie publiczno-prywatnym, gdyż tylko wzajem-ne wsparcie władz i współpraca z podmiotami prywatnymi może dać pozytywne efekty w lokalnym rozwoju.

3. Cel, zakres i metodyka badań

Celem opracowania jest ukazanie poziomu i kierunków wspierania rozwoju gospodarczego w skali lokalnej przez samorządy oraz ocena wspierania przed-siębiorczości przez urzędy gminne, jako elementu wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich. Badania przeprowadzono metodą wywiadu bezpośredniego z wykorzystaniem kwestionariusza ankiety w latach 2011–2013. Ankieta przepro-wadzona była wśród pracowników urzędów gmin oraz wśród sołtysów i przedsię-

biorców. Z tak przeprowadzonych badań uzyskano pewien zasób danych dotyczących działań samorządów gminnych w obszarze wspierania rozwoju lokalnego, a także oceny tych działań przez bliskich współpracowników gmin, jakimi są sołtysi oraz przedsiębiorców posiadających na danym terenie własne firmy. Badania zlokalizowano w województwie małopolskim, gdzie średnia powierzchnia gospodarstwa rolniczego wynosi niespełna 4 ha. Ze względu na tak duże rozdrobnienie gospodarstw szczególnie duże znaczenie ma tu przedsiębiorczość lokalna, gdyż rozwój pozarolniczej działalności stwarza możliwość powstania nowych miejsc pracy i zapewnienia mieszkańcom dodatkowych dochodów.

W ramach badań scharakteryzowano właścicieli firm pod względem wieku, płci i wykształcenia. Określono także formę prawną przedsiębiorstw, pochodzenie kapitału początkowego, przyczyny podjęcia działalności gospodarczej oraz podstawowe trudności, na jakie napotykają przedsiębiorcy w prowadzeniu firmy. Respondentów pytano także o ich ocenę wspierania przedsiębiorczości przez urzędy gminne. W województwie małopolskim istnieje 121 gmin wiejskich i 47 gmin miejsko-wiejskich. Spośród tych gmin wylosowano 17 gmin (ok. 10% ogółu) oraz 150 firm mikro i małych. W badanych gminach funkcjonują 172 sołectwa, spośród których do badań wylosowano 50 % tj. 86 sołtysów. W sumie udało się zebrać wypowiedzi od nieco większej liczby sołtysów tj. od 109 co stanowi ponad 63 %.

Ze względu na niepełne dane uzyskane z części gmin i przedsiębiorstw ostatecznie do analizy zakwalifikowano 112 firm z 11 gmin woj. małopolskiego. Ze względu na fakt, że niektóre gminy zastrzegały sobie anonimowość, w opracowaniu nie podano miejscowości gminnych, a wyniki przedstawiono na podstawie wielkości średnich. Dane źródłowe znajdują się w IES UR w Krakowie. Wyniki badań dają pewien, chociaż zapewne niepełny obraz pozarolniczej działalności na terenach wiejskich województwa małopolskiego.

4. Wyniki badań

Warunkiem realizacji wielu zadań przez jednostki samorządu terytorialnego jest posiadanie przez nie majątku trwałego. Majątek ten powstaje w wyniku inwestycji i jest jednym z podstawowych czynników działających na tempo rozwoju gospodarczego danej jednostki [Kožuch 2006]. Aktywność inwestycyjna gmin jest ważnym narzędziem wypełniania przez nie zadań i obowiązków statutowych, lecz także wspierania przedsiębiorczości, a w konsekwencji rozwoju wielofunkcyjnego. Środki na działalność inwestycyjną mogą pochodzić z różnych źródeł, a mianowicie;

- środki własne – podatki i opłaty, wpływy z mienia komunalnego i środki z budżetu państwa,

- dotacje i fundusze z Unii Europejskiej,
- kredyty, pożyczki, obligacje.

Ze względu na różnorodność realizowanych przez gminę zadań inwestycje mogą służyć podniesieniu poziomu i komfortu życia mieszkańców, przygotowując tereny pod inwestycje komunalne bądź sprzyjając podejmowaniu nowych działalności gospodarczych.

Głównymi działaniami inwestycyjnymi w badanych gminach była budowa bądź modernizacja infrastruktury technicznej w postaci dróg oraz doprowadzenie wody i odprowadzanie ścieków. W 6 spośród 11 badanych gminach powstały oczyszczalnie ścieków. Zadania inwestycyjne realizowane były z różnych środków, w tym w prawie 40% ze środków PROW na lata 2007-2014, pozostałe środki pochodziły z dochodów własnych gminy. Część tych inwestycji była kontynuacją wcześniej rozpoczętych działań, a część inwestycji będzie zakończona i rozliczona w roku 2015 i wówczas udział środków z UE będzie wyższy. Informacje zebrane w badanych gminach świadczą także, że gdyby nie możliwości wsparcia inwestycji ze środków zewnętrznych, gminy nie podejmowałyby w takim zakresie szczególnie kosztownych, aczkolwiek niezbędnych inwestycji w zakresie ochrony środowiska. Należy także zaznaczyć, że 3 spośród badanych gmin już wcześniej w większości sołectw zrealizowały zadania w zakresie doprowadzenia wody i odprowadzenia ścieków do oczyszczalni. Koszt inwestycji na 1 mieszkańca w analizowanym okresie to 4,1 tys. zł w tym dofinansowanie ze środków UE 1,5 tys. zł, lecz mając na uwadze okres rozliczenia inwestycji do końca roku 2015 należy sądzić, że udział środków pomocowych sięgnie 50%.

Badane firmy to na ogół (76,8%) mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające poniżej 10 osób (najczęściej 3-5), głównie członków własnej rodziny, pozostałe firmy to małe przedsiębiorstwa. Ponad połowa jednostek (56%) prowadzi działalność przy gospodarstwie rolnym o powierzchni nieprzekraczającej 5 ha.

Właścicielami i zarządzającymi są prawie w 60% mężczyźni, ale dość znaczący odsetek przedsiębiorców (36,6%) stanowią kobiety, tylko 5 małżeństw zarejestrowało firmę jako wspólną. Należy zaznaczyć, że – jak wynika z przeprowadzonych wywiadów – mimo oficjalnej rejestracji firmy na jedną osobę w wielu przypadkach, w większym lub mniejszym stopniu, firmę wspólnie prowadzi małżeństwo. Bardziej przedsiębiorcze okazują się osoby lepiej wykształcone. Ponad dwukrotnie więcej (prawie 70%) firm jest prowadzonych przez osoby ze średnim i wyższym wykształceniem. Ponad 60% przedsiębiorstw jest własnością osób w średnim wieku, od 36 do 55 lat.

Podstawową formą prawną przedsiębiorstwa (82%) jest jednoosobowa działalność gospodarcza, pozostałe formy to różne spółki. Główny rodzaj działalności (ponad 96%) stanowi handel i usługi. Prawie 60% firm założono, opierając

się wyłącznie na środkach własnych, a ze środków wsparcia w ramach pomocy Unii Europejskiej skorzystało tylko niespełna 20% respondentów. Niewiele firm zaczynało działalność, biorąc kredyt bankowy. Jeżeli korzystano z kredytu, był on uzupełnieniem środków własnych bądź środków własnych i środków z UE. W odczuciu przedsiębiorców kredyty bankowe są wciąż zbyt drogie i wiążą się z ryzykiem utraty zdolności do ich spłacania. Zasadnicze przyczyny podejmowania działalności gospodarczej to chęć pracy na własny rachunek (69,6%) i chęć poprawy poziomu życia (58%). Jednym z głównych problemów małych firm są znaczące opóźnienia w regulowaniu należności przez kontrahentów, co przyczynia się do ograniczenia lub okresowego braku płynności finansowej. Ponad 40% respondentów wskazuje także na zbyt drogie kredyty, a prawie 35% na dużą konkurencję na rynku.

Z badań ankietowych wśród sołtysów i przedsiębiorców dotyczących oceny wspierania rozwoju przedsiębiorczości przez władze samorządowe gmin (tabela 1) wynika, że respondenci na ogół doceniają działalność gmin w tym zakresie. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury pozytywnie oceniło 100% sołtysów i 84% przedsiębiorców. Podobnie duża zbieżność opinii istnieje przy ocenie promocji gminy, funkcjonowaniu komórki do pozyskiwania środków z UE, posiadania planu lub studium zagospodarowania przestrzennego, lecz w tych przypadkach nieco bardziej surową ocenę wystawiają przedsiębiorcy. Po części wynika to z mniejszego zainteresowania się tymi problemami przez przedsiębiorców niż przez sołtysów, którzy reprezentują swoje wsie i współpracują z urzędami gmin. Potwierdzają to odpowiedzi na pozostałe pytania gdyż znacząco większa jest liczba odpowiedzi „nie wiem” wśród przedsiębiorców niż wśród sołtysów.

Generalnie jednak opinie zarówno sołtysów jak i przedsiębiorców należy uznać za pozytywne dla samorządów poza zagadnieniem możliwości uzyskania ulg podatkowych przez przedsiębiorców czy przekazywaniem mienia komunalnego nowym przedsiębiorcom.

W pierwszym przypadku szerokie stosowanie ulg podatkowych niewątpliwie naruszyłoby budżet gminy, a w konsekwencji ograniczone możliwości korzystania ze środków UE i ostatecznie zahamowanie działań inwestycyjnych w zakresie infrastruktury technicznej. W drugim zaś gminy jednoznacznie stwierdzały, że nie posiadają mienia komunalnego, którym mogliby być zainteresowani przedsiębiorcy.

Tabela 1

Wypowiedzi sołtysów i przedsiębiorców w kwestii wspierania przedsiębiorczości przez władze gminy

Wyszczególnienie	Opinie sołtysów						Opinie przedsiębiorców							
	Tak		Nie		Nie wiem		Tak		Nie		Nie wiem		Razem	
	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%	Liczba	%
Rozwój infrastruktury	109	100,0	0	0	0	0	109	100,0	94	84,0	9	8,0	112	100,0
Istnienie komórki gminnej do pozyskiwania środków z UE	67	61,5	27	24,8	15	13,7	109	100,0	63	56,3	25	22,3	112	100,0
Istnienie gminnego ośrodka wspierania przedsiębiorczości	15	13,8	48	44,0	46	42,2	109	100,0	33	29,5	40	35,7	112	100,0
Organizacja szkoleń z zakresu przedsiębiorczości	82	75,3	7	6,4	20	18,3	109	100,0	55	49,1	14	12,5	112	100,0
Możliwość uzyskania ulg podatkowych przez przedsiębiorców	8	7,3	78	71,7	23	21,0	109	100,0	19	17,0	45	40,2	112	100,0
Udostępnianie mienia komunalnego nowym przedsiębiorcom	12	11,0	65	59,6	32	29,4	109	100,0	24	21,4	47	42,0	112	100,0
Konsultowanie decyzji dotyczących rozwoju gminy ze społecznością lokalną	95	87,1	4	3,7	10	9,2	109	100,0	69	61,6	30	26,8	112	100,0
Posiadanie terenów inwestycyjnych	2	1,8	99	90,9	8	7,3	109	100,0	0	0,0	101	90,2	112	100,0
Promocja gminy	90	82,5	4	3,7	15	13,8	109	100,0	98	87,5	0	0,0	112	100,0
Plan lub studium zagospodarowania przestrzennego	109	100,0	0	0,0	0	0,0	109	100,0	89	79,5	0	0,0	112	100,0

Źródło: Obliczenia własne na podstawie badań ankietowych.

5. Podsumowanie

Problematyka wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, nie jest zjawiskiem nowym ani izolowanym, samym w sobie, lecz jest istotnym elementem lokalnego rozwoju społeczno-gospodarczego. Zagadnienie to jest szczególnie istotne w gminach Polski południowo-wschodniej, gdzie istnieje duże rozdrobnienie gospodarstw, w konsekwencji utajone bezrobocie w rolnictwie, a dochodowość gospodarstw domowych jest relatywnie niska. Rozwój pozarolniczej przedsiębiorczości stwarza możliwość ograniczenia tych negatywnych cech obszarów wiejskich o rozdrobnionym rolnictwie. Aktywność gospodarcza ludności lokalnej ujawnia się bardziej w miejscowościach, w których istnieją zewnętrzne impulsy w postaci zaangażowania samorządu gminnego w tworzenie warunków do pozyskiwania przedsiębiorców. Władze gminy powinny wykazywać dużą aktywność w kreowaniu działań mających na celu wszechstronne zaspokojenie potrzeb swoich mieszkańców, w tym we wspieraniu aktywności gospodarczej. Pomoc urzędu gminy w rozwoju przedsiębiorczości, a w konsekwencji wspieraniu wielofunkcyjności jest niezbędnym czynnikiem jej rozwoju, realizując zadania w zakresie rozwoju infrastruktury, technicznej, systemu edukacji, poradnictwa zawodowego, w ramach którego kształci się młodzież do podejmowania pracy w różnych zawodach. Tworząc studium lub program przestrzennego zagospodarowania, gmina powinna stwarzać korzystne warunki do podejmowania przedsięwzięć inwestycyjnych przez podmioty gospodarcze. Głównymi działaniami inwestycyjnymi w badanych gminach była budowa bądź modernizacja dróg, wodociągów i kanalizacji. Zadania inwestycyjne realizowane były z różnych środków, w tym w prawie 40% ze środków PROW na lata 2007-2014, pozostałe środki pochodziły z dochodów własnych gminy. Z badań wynika, że lokalna przedsiębiorczość w gminach województwa małopolskiego opiera się przede wszystkim na mikro i małych przedsiębiorstwach, zarejestrowanych jako jednoosobowa działalność gospodarcza. Handel i usługi stanowią główny rodzaj działalności.

Najbardziej przedsiębiorcze są osoby ze średnim i wyższym wykształceniem, w średnim wieku. Środki własne były głównym źródłem finansowym zakładanych firm. W 20% firm uzyskano wsparcie w ramach pomocy Unii Europejskiej i taki sam odsetek podmiotów korzystał z kredytów bankowych. Zasadnicze przyczyny podejmowania działalności gospodarczej to chęć pracy na własny rachunek i chęć poprawy poziomu życia. Problemem małych firm, stwarzającym trudności finansowe, są zatory płatnicze kontrahentów, drogie kredyty i konkurencja na rynku.

Działalność samorządowych władz gmin na rzecz wspierania przedsiębiorczości została pozytywnie oceniona zarówno przez sołtysów jak i przez przedsiębiorców. Najbardziej zauważalnymi są działania na rzecz rozwoju infrastruktury,

promocji gminy i pozyskiwanie środków z UE. Wszyscy respondenci pozytywnie ocenili istnienie w gminach planu lub studium zagospodarowania przestrzennego, ukierunkowującego rozwój gmin. Organizację szkoleń z zakresu przedsiębiorczości 2/3 sołtysów i ponad połowa przedsiębiorców oceniło pozytywnie. Szkolenia, organizowane często we współpracy z Ośrodkami Doradztwa Rolniczego, sprzyjają podnoszeniu wiedzy wzmacniając lokalny kapitał ludzki. Jako negatywną stronę gmin respondenci wskazali brak możliwości uzyskiwania ulg podatkowych i udostępnianie mienia komunalnego przedsiębiorcom. Pomimo pewnej zbieżności ocen bardziej surowymi respondentami dla podejmowanych prac na rzecz wielofunkcyjnego rozwoju byli przedsiębiorcy.

LITERATURA

1. Będzik B. (2013): Ewolucja podstawowych czynników wzrostu gospodarczego – w kierunku nowego paradygmatu [w:] Roczniki Naukowe SERiA, t. XV, zeszyt 4.
2. Halamska M. (2002): Przedsiębiorczość, przedsiębiorcy, przedsiębiorczość francuskiej wsi. [w:] Przedsiębiorczość wiejska w Polsce i w krajach Unii Europejskiej. Red; Fedyszak-Radziejowska B., Kłodziński M., IRWiR PAN. Warszawa.
3. Kałuża H. (2011): Przedsiębiorczość jako element wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich na przykładzie gminy Skórzec, Roczniki Naukowe SERiA, t. XIII, Z. 8, Warszawa-Poznań-Rzeszów.
4. Kożuch A. (2006): Źródła finansowania inwestycji w gminie. Acta Agraria et Silvestria, Oddział PAN, Kraków.
5. Kłodziński M. (2010): Przedsiębiorczość wiejska na przykładzie województw podlaskiego i warmińsko-mazurskiego, [w:] Czynniki Rozwoju obszarów wiejskich w gospodarce opartej na wiedzy, Red. W. Musiał, Wydawnictwo UR Kraków.
6. Wiatrak A. P. (1988): Przedsiębiorczość w strategii rozwoju gminy, [w:] S. Urban, Agrobiznes w krajach Europy Środkowej w aspekcie integracji z Unią Europejską, t. II, Wydawnictwo AE Wrocław.
7. Roszkowska-Mądra B. (2013): Potrzeba wspierania przedsiębiorczości na obszarach wiejskich w kontekście ich funkcji, Roczniki Naukowe SERiA, t. XV, Z. 4, Warszawa-Poznań-Rzeszów.

BRONISŁAW BRZozowski

ROLA SAMORZĄDU W WIELOFUNKCYJNYM ROZWOJU GMIN W WARUNKACH ROZDROBNIONEJ STRUKTURY AGRARNEJ**Słowa kluczowe:** *wielofunkcyjny rozwój, przedsiębiorczość, samorząd gminny*

STRESZCZENIE

Celem opracowania jest ukazanie poziomu i kierunków wspierania rozwoju gospodarczego w skali lokalnej przez samorządy gminne oraz ocena tych działań przez sołtysów i przedsiębiorców.

Przedmiotem badań były gminy i firmy działające na terenach wiejskich województwa małopolskiego. Uruchamianie pokładów przedsiębiorczości ludzkiej jest bardzo ważnym zadaniem władz lokalnych, dlatego zwrócono się do miejscowych sołtysów i przedsiębiorców o ocenę działań gmin w zakresie wspierania przedsiębiorczości. Wyniki badań wskazują, że lokalne przedsiębiorstwa to przeważnie jednostki mikro i małe, a ich właścicielami są zarówno mężczyźni, jak i kobiety, osoby lepiej wykształcone, w średnim wieku. Firmy były zakładane głównie jako jednoosobowa działalność gospodarcza, w oparciu o środki własne. Impuls do podjęcia działalności stanowiła chęć usamodzielnienia się i podniesienia poziomu życia. Problemem małych firm, stwarzającym trudności finansowe, są zatory płatnicze kontrahentów, drogie kredyty i konkurencja na rynku. Głównymi działaniami gmin były: rozwój infrastruktury technicznej realizowany ze środków własnych i UE, promocja gminy i pozyskiwanie środków z UE. Wyniki badań ankietowych wśród sołtysów i przedsiębiorców ukazują pozytywną ocenę wspierania przedsiębiorczości przez władze samorządowe gmin. Działania na rzecz rozwoju infrastruktury pozytywnie oceniło 100% sołtysów i 84% przedsiębiorców. Również na ogół pozytywne opinie dotyczą promocji gminy, funkcjonowania komórki do pozyskiwania środków z UE, posiadania planu lub studium zagospodarowania przestrzennego. Nieco bardziej przychylną ocenę samorządom wystawiają sołtysi niż przedsiębiorcy.

BRONISŁAW BRZozowski

SELF-GOVERNMENT'S ROLE IN MULTIFUNCTIONAL DEVELOPMENT OF GMINAS CHARACTERIZED BY FRAGMENTED AGRARIAN STRUCTURE**Keywords:** *multifunctional development, entrepreneurship, Gmina self-government*

SUMMARY

The aim of this article is to pinpoint level and directions of the support of economic development in a local scale by local governments and an evaluation of these activities by village leaders and entrepreneurs.

The research was focused on Gminas and companies operating in rural areas of the Małopolska voivodeship. Triggering entrepreneurship is a very important task of local

authorities, therefore, local chairs of village councils and entrepreneurs were requested to rate measures taken by Gminas aimed at fostering entrepreneurship. The results of the research show that local enterprises are mostly small- and micro-sized units and are owned by both well-educated, middle-aged men and women. The companies were mostly established as sole proprietorships financed out of own funds. A desire to conduct independent business and improve the level of life was a stimulus to start such business. Problems suffered by small companies resulting in financial difficulties include their contracting parties' payment gridlocks, expensive loans and market competition. The Gminas' major measures involve the development of the technical infrastructure financed out of their own or EU funds, promoting Gminas and seeking EU funding. The results of polls taken by chairs of village councils and entrepreneurs demonstrate that the measures taken by Gmina self-governments to foster entrepreneurship are rated positively. Measures to support the infrastructure were positively rated by 100% chairs and 84% of entrepreneurs. Also the promotion of Gminas, the functioning of a unit responsible for obtaining EU resources, having a spatial development plan or study are viewed positively. Compared to the entrepreneurs, the chairs of village councils rated the self-governments' measures in a slightly more positive manner.

e-mail: rrbrzozo@cyf-kr.edu.pl